

Ukážka 1

Eudo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej

Za tie štyri roky sa Adelka zmenila. Ani nie tak výzorom ako povahove. Poznala som ju ako veselú, márnomyseľnú, trochu panovačnú krásavicu, ktorá sa od ostatných panských slečien odlišovala iba tým, že bola oveľa vzdelanejšia aj znalosti neboli len nánosom, ktorý by ju mal robiť v očiach známych interesantnejšou, ale vyplývali z hlbokého duševného zaujatia pre všetko krásne a výnimočné. Teraz stála predou vážna dáma krásnej, ale trochu smutnej tváre, v ktorej sa skrývalo čosi neznáme a nevšedné. Nevie, ako by som to najvýstižnejšie vyjadrila. Pomôžem si prirôvaním.

Predstavte si zakvitnutý strom hneď po rozkvetu a ten istý strom o týždeň neskôr. Malý časový úsek zanechal na ňom stopy. A skôr pudove než rozumove som vycítila: Adelka nie je šťastná... Adelka rozprávala o všetkom možnom, len o jednom nie. Práve o tom, čo by ma bolo najväčmi zaujímalo – o Štúrovi. Až neskôr, po niekoľkých dňoch toho povedala viac a okrem iného aj tieto slová: „Najšťastnejšie chvíle môjho života som prežila na jar roku meruôsmeho. Moja jar! Mohlo ešte niečo skáziť moje šťastie? Mohlo. Revolúcia. Štúr vycítil, že sa blížia nepokojné, búrlivé časy, a pred odchodom z Prešporoku mi to otvorene povedal. Naznačil mi, že vlast' bude potrebovať všetky jeho sily... musí sa dať do jej služieb celý. Pochopila som...“

1. Uved' antonymá k vypísaným slovám z ukážky 1.

- a) panovačná – _____
- b) krásna – _____
- c) šťastná – _____
- d) búrlivé – _____

2. Z ukážky vyplýva, že:

- a) Adelka sa zapojila do revolúcie.
- b) Štúr bol zaľúbený do Adelky.
- c) Štúr dal pred láskou prednosť vlasti a národu.
- d) revolúcia priniesla Adelke šťastie.

3. K akému literárnemu žánru patrí dielo Jar Adely Ostrolúckej?

- a) sci-fi
- b) historický román
- c) dobrodružný román
- d) balada

4. Ktorý slohový postup sa uplatňuje v prvom odseku ukážky 1?

5. Slovo Prešporok je:

- a) frazeologizmus
- b) historizmus
- c) archaizmus
- d) novotvar

6. Ktoré slovo z ukážky 1 sa významovo spája so slovom *meruósmý*:

- a) revolúcia
- b) vlast'
- c) láska
- d) Prešporok

7. Vypíš z ukážky 1 jednu príslovku v 3. stupni.

8. Podľa ktorých vzorov sa skloňujú slová v tomto poradí:

Adelka, revolúcia, Štúr, slovo, jar?

- a) žena, ulica, chlap, mesto, dlaň
- b) žena, ulica, chlap, mesto, kosť
- c) žena, ulica, stroj, mesto, dlaň
- d) ulica, žena, chlap, mesto, kosť

9. Označ, ktoré slovné druhy sa nenachádzajú vo vete:

Malý časový úsek zanechal na ňom stopy.

- a) číslovka, zámeno
- b) príslovka, predložka
- c) sloveso, spojka
- d) častica, spojka

10. Koľko súvetí sa nachádza v prvom odseku ukážky 1?

11. Ktorý druh prísudku sa nachádza vo vete: *Pomôžem si prirovnaním.*

- a) slovesno-menný
- b) menný
- c) slovesný
- d) nevyjadrený

12. Ktorá veta podľa obsahu sa nenachádza v druhom odseku ukážky 1?

- a) želacia
- b) zvolacia
- c) oznamovacia
- d) opytovacia

13. Označ, koľko spoluhlások sa spodobuje vo vete:

Adelka rozprávala o všetkom možnom, len o jednom nie.

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4

14. Podľa ukážky 1 napíš, ako dlho nevidela rozprávačka príbehu Adelku.

15. Ľudovít Štúr v roku 1843 kodifikoval spisovnú slovenčinu na základe:

- a) východoslovenského nárečia
- b) stredoslovenského nárečia
- c) západoslovenského nárečia
- d) záhorského nárečia

16. Napiš názov obce, v ktorej sa narodil Ľudovít Štúr.

17. Pomenuj literárnu formu ukážky 1.

Ukážka 2

Martin Kukučín: Veľkou lyžicou

A Mišo ponáhl'al sa s prácou, aby Cyrila vyslobodil z nemilej a jemu neprírodnej práce. Voz podchvíľou bol prázdny, drabiny a švorce pooberali zo stebál a klasov, ktoré sa na ne pozachytávali, a voz sa v sade obrátil. Cyril stál stranou a díval sa zvedavo na rodičov, čo robia. Všetko mu bolo tak novým, akoby len teraz bol videl narábať s volmi a vozom. A ono len pred tromi rokmi poháňal ešte otcovi, keď ho boli vypýtali zo školy. Pravda, od tých čias zmenilo sa veľmi mnoho. Vtedy bol len dedinským školákom, a dnes je — nuž je študentom. Hja, veru — a to už študentom tretej latinskej! Ono tretej ešte neskončil, len po prázdninách — ak mu dá boh zdravia a života — príde do nej. Ale už má i teraz právo menovať sa tret'otriednikom, a on toho práva užil hneď po skúškach, keď, píšuc domov, podpísal sa: Cyril Feranc, žiak III. gymn. triedy. Nuž odpusť me mu to. Všetko sa driape dohora a pritom málokto hľadá na urobenú už cestu, ale radšej na tú, čo je bezprostredne pred ním.

Mišo Ferancovie zarubol veru do hrubého stromu, keď si dal syna do škôl. Nuž nebola to jeho vôľa; ani sám nevie, ako na to prišiel. Pomery ho ta vohnali, a on bežal ako zajac — na ranu. Už samo narodenie chlapcovo bolo tak trochu čudné: chlapček sa v čepčeku narodil. Hej, málo tých, čo by hneď prírodou boli tak vyznačení. Nie div, že i celé Záhorie rozvlnilo sa rečami o tejto veci. Staré ženy prorokovali ako naisto, že ten chlapec, nech sa dá na čokoľvek, vždy bude šťastný. Ktorého rodiča srdce by nezaplesalo, keď počuje nad osudom svojho dieťaťa taký výrok? Kto opíše radosť Zuzkinu? Ona videla svojho syna v sláve, v zlate, v bohatstve, vysoko — vysoko. Ach, že nemôže za ním, že jej tak uniká z materinského náručia! Je šťastná, ale jej láska neukojenou zostáva, že len z diaľky môže sa dívať na vlastné dieťa.

18. V ktorej možnosti je správne vysvetlený frazeologizmus *Jesť veľkou lyžicou*?

- a) Jesť na oslave, hostine.
- b) Používať pri jedle polievkovú lyžicu.
- c) Byť bohatý.
- d) Nepoužívať pri jedle príbor.

19. Ako sa volali rodičia študenta gymnázia? Napíš krstné mená aj priezvisko.

20. Čo nevyplýva z ukážky 2?

- a) Mišo je študentom gymnázia.
- b) Matka sa teší, že syn študuje.
- c) Príbeh sa odohráva na Záhorí.
- d) Chlapec sa narodil za čudných okolností.

21. Vypíš z predposlednej vety ukážky 2 jedno citoslovce.

22. Vypíš z prvého odseku ukážky 2 jednu zvoláciu vetu.

23. Urči jazykový štýl ukážky 2.

- a) administratívny
- b) rečnícky
- c) umelecký
- d) publicistický

24. Slovo *tret'otriednik* vzniklo:

- a) spájaním
- b) skladaním
- c) odvodzovaním
- d) skracovaním

25. Označ, prečo v podčiarknutom slove nasledujúcej vety píšeme *í*: *Hej, málo tých, čo by hned' prírodou boli tak vyznačení.*

- a) Slovo sa skloňuje podľa vzoru cudzí, ktorý má v N pl. skloňovaciu príponu -í.
- b) V texte je gramatická chyba, v slove píšeme -y, pretože t je tvrdá spoluhláska.
- c) Slovo sa skloňuje podľa vzoru chlap, ktorý má v N pl. skloňovaciu príponu -i.
- d) Slovo sa skloňuje podľa vzoru pekný, ktorý má v N pl. skloňovaciu príponu -í.

26. Záver ukážky končí tak, že:

- a) rodičia posielajú syna na štúdiá.
- b) matka sa trápi.
- c) matka miluje svojho syna, ale nevidí, ako sa mu darí.
- d) srdce rodiča plesá.

27. Vypíš z ukážky 2 jednu zdobneninu.

28. V ktorej vete sa nachádza vokalizovaná predložka?

- a) Cyril stál stranou a díval sa zvedavo na rodičov, čo robia.
- b) Mišo Ferancovie zarubol veru do hrubého stromu, keď si dal syna do škôl.
- c) Všetko mu bolo tak novým, akoby len teraz bol videl narábať s volmi a vozom.
- d) Voz podchvíľou bol prázdny, drabiny a švorce pooberali zo stebál a klasov...

29. Veta *Ona videla svojho syna v sláve, v zlato, v bohatstve, vysoko – vysoko je*:

- a) jednoduchá veta holá
- b) jednoduchá veta rozvitá
- c) jednoduchá veta rozvitá s viacnásobným vetným členom
- d) jednoduché súvetie

30. Označ podmet vo vete *Nuž odpusťme mu to*:

- a) to
- b) mu
- c) odpusťme
- d) je nevyjadrený

31. Koľko ukončených školských rokov štúdia má za sebou študent z ukážky?

32. Aký typ melódie vety chýba v ukážke 2?

33. Podľa ktorého vzoru sa skloňuje prídavné meno vo vete: *Kto opíše radosť Zuzkinu?*

- a) páví
- b) matkin
- c) pekný
- d) cudzí

34. Vypíš z druhého odseku ukážky 2 jedno prirovnanie.

35. Vypíš z druhého odseku ukážky 2 jedno slovo so slabikotvornou spoluhláskou.

36. Vypíš z prvej vety druhého odseku ukážky 2 všetky dvojhlásky.

37. Ktorý slohový útvar dominuje v druhom odseku ukážky 2?

- a) charakteristika
- b) rozprávanie
- c) úvaha
- d) výklad